

ЕМТИЛЬ Нурбый.

Чанэу хэлэжъагъэх

Шэхэкиишхо икыгъэ кӀэлэцӀыкӀу къэштӀокӀо купэу «Нарты Шапсугии» зыфиӀорэр Урысыем и Мафэ фэгъэхъыгъэу Москва щыкӀогъэ Иофтхъабзэм хэлэжъагъ.

Шъачэ къыщегъэжъагъэу Москва нэсырэ гъогур ХъамырзэкӀо Джумалдин зипэщэ купым «лъэбэкъуищыкӀэ» ыкӀугъ. Дунэе фестивалэу «Звездочки Адыгеи» зыфиӀорэр блэкыгъэ илъэсым шэкӀогъум Мыекъуа-

пэ щыкӀуагъ. Зигугъу къэтшыгъэ купым текӀоныгъэ ащ къыщидыхыгъ ыкӀи ыпэкӀэ лыкӀотэнхэ гухэлъ иӀэ хъугъэ. Дунэе фестивалэу «Нальчик — Подкова Счастья» зыфиӀоу Къэбэртэе-Бэлъкъарым щыкӀуагъэм

къыщыхагъэщыгъэх ыкӀи дышъэ медальрэ дипломрэ ахэм къафагъэщышагъэх. Артур Лиевым ыгъэсэрэ доулист купэу тыжбын медаль къэзыхыгъэхэр нэужым Москва къырагъэблэгъагъэх.

Налщык щыкӀогъэ фестивалым изэхэщакӀо Шэхэкиишхо кыкыгъэ купым ыналэ псынӀкӀэу тыридзагъ. Журим хэсыгъэхэм къызэрэхагъэщыгъэмкӀэ, «Нарты Шапсугии» хэтхэм гъэшӀэгъонэу, пстэуми афэмыдэу, ежъхэм

яшыкӀэ горэ ахэлъ. Артийскэ наградэхэм ятын фэгъэхъыгъэ Иофтхъабзэр, хабзэ хъугъэу, мы илъэсым я 5-у зэхашчэ. Москва ыкӀи Кавказ ит республикэхэм къарыкӀыгъэ артистхэр ащ хэлэжъэх. Художественнэ пашэу ХъамырзэкӀо Джумалдин, репетитор-балетмейстерэу Артур Лиевыр, музыкант ныбжьыкӀэхэу Ныбэ Мурат, Тутарыщэ Якъубэ, Артур Саакян, Ныбэ Саидэ, Арменак Устьян, Кобж Тимур, Инвер Узунян, Ныбэ Мадинэ, Карен Картозия, Напсэ Микаэл, Кобж Мадинэ ыкӀи Артур Мангасаровым Москва щыкӀорэ Иофтхъабзэм зыкышагъэлэгъуагъ.

— Кавказым ит Дунэе Артийскэ Комитетым сызэрилӀыкӀом ыкӀи Кавказ сызэрэщыщым къахэкӀэу тиеспубликэхэм ащыпсэурэ лъэпкъхэр зерифэ-шъуашэм тетэу мы Иофтхъабзэм къышагъэлэгъонхэм мэхъанэ-шхо есэты, — къыӀуагъ проектым ипашэу, Дунэе ыкӀи Урысые Артийскэ Комитетым ивице-президентэу, академикэу Аус Бейтыгъуаным. — Пшъэрылъ шъхалэу тилэр Кавказыр зэрэбаир къэдгъэлэгъоныр ары. Лъэпкъыбэу тызэхэт ыкӀи лъэпкъ пэпчъ пстэуми афэмыдэу, ежъ халэмэтыгъэ хэлъ. Ащ нэмыкӀ цыфхэр нэлуасэ фэтшынхэ, ахэм ядгъэшӀэн, тильэпкъ дгъэдэхэн, тырыгушон фай.

Дунэе Артийскэ Комитетым илауреатхэм, Дышъэ Орденэу «За честь и достоинство» зыфиӀорэм икавалерэу агъэнэфа-

гъэхэм апае зэхашчэгъэ Иофтхъабзэм тиеспубликэ икыгъэ купри хэлэжъагъ. Мыщ къыщыхагъэщыгъэхэм ахэфагъ тикӀэлэпӀугъэу, юридическэ шӀэныгъэхэмкӀэ докторэу, профессорэу, УФ-м изаслуженнэ юристэу Шапсыгъэ Дамир.

— Тыгу ихыкылыщтыгъэр къытфэлотэжъыштэп, — къеӀуатэ ХъамырзэкӀо Джумалдин. — Анахэ агъэлъэпӀэрэ цыфхэр залым чӀэсхэу тикӀалэхэм яапэрэ лъэбэкъухэр сценэм щашӀых. Гумэкыгъэх нахэ мышӀэми, зэрифэшъуашэм тетэу зыкышагъэлэгъуагъ. Иофтхъабзэм къеӀолэгъэ пстэури Іэгу къафытеуагъ. Мы мафэр ахэм агу къызэринэщтым щэч хэлъэп.

Купэу «Нарты Шапсугии» зыфиӀорэм дгъоу зыкызыгъэлэгъоу уж музыкалынэ зэнэкъокъоу «Хранители наследия» зыцӀэм хэлэжъэнхэу къырагъэблэгъагъэх. Иофтхъабзэр Красногорскэ щыкӀуагъ. Чанэу зыкызызэрашыгъэм фэшӀ текӀоныгъэр къызэрэдахыгъэр къэзыушыхатырэ диплом къаратыгъ. Агу етыгъэу Иофтхъабзэхэм зэрэхэлэжъагъэхэм фэшӀ гупчэр къарагъэкӀухагъ, ичӀыпӀэ дахэхэр къарагъэлэгъуагъ.

Мы уахътэм купым хэтхэм зэкӀэми яшыпкъэу загъэхъазыры. ИлъэситӀоу ар зызэхашагъэм кыкыкӀоцӀ апэрэ зэфэхъысыжъ концерт агъэхъазырынэу рахъухагъ. Мы илъэсым ишэкӀогъу мазэ Иофтхъабзэр рагъэкӀокынуу тыраубытагъ.

НЫБЭ Анзор.

УзэрэзекӀон фаер къафалотагъ

Электричествэм ыпкъ кыкыкӀэ сабийхэм шъобжхэр атешагъэхэ мыхъуным фӀорышӀэрэ пэшӀорыгъэшъ егъэджэнхэр зӀухыгъэ Іахъзэхэлъ обшествэу «Кубаньэнерго» зыфиӀорэм икӀутамэу «Адыгэ электрическэ сетъхэм» испециалистхэм зэхашагъэх.

Краснодар краим и Шытхъэлэ районрэ Адыгэ Республикэм и Мыекъопэ районрэ псауныгъэр зышагъэпытэрэ гъэмэфэ лагерхэу ащӀӀэхэр, джаш фэдэу республикэм и Джэджэ районрэ краим и Апшеронскэ районрэ арытхэ кӀэлэцӀыкӀу ІыгыпӀэхэр арых мыщ фэдэ Иофтхъабзэхэр зыщыкӀуагъэхэр.

Гъэмэфэ зыгъэпсэфыпӀэу «Олимпиец» (станциэу Рязанскэр), турбазэу «Горнэм» (Хъа-

джэхъу) защызыгъэпсэфырэ сабийхэм, кӀэлэцӀыкӀу ІыгыпӀэу «Дюймовочкэм» (Джэджэ район), къалэу Апшеронскэ кӀэлэцӀыкӀу ІыгыпӀэу N 2-м ачӀӀэхэм апае бэдзэогъум кыкӀоцӀ егъэджэнхэр рагъэкӀокыгъэх. Электричествэм узэрэдзекӀон, мыр зэпхыгъэ псэуальэхэм узэрэщызекӀон фаер кӀэлэцӀыкӀухэм къафалотагъ. Энергетикхэм урокэу зэхашагъэхэр нахэ гъэшӀэгъон хъунхэм фэшӀ «Кубань-

энергэм» ыгъэхъазырыгъэ лекциехэр, мультимедийнэ ыкӀи видеоэкъэгъэлэгъонхэр, тестхэр агъэфедэгъэх. КӀэлэцӀыкӀухэм ахэр ашӀогъэшӀэгъоныгъэх, упчӀаби къатыгъ.

КӀэлэцӀыкӀу учреждениехэм ялофышӀэхэм къызэралауагъэмкӀэ, зыныбжъ имыкӀугъэхэм шъобжхэр атешагъэхэ мыхъунымкӀэ, ящынэгъончъагъэ къэухъумэгъэнымкӀэ мыщ фэдэ Иофтхъабзэхэм язэхэщэн мэхъанэшхо иӀ.

2015-рэ илъэсыр къызиыхагъэм къыщегъэжъагъэу республикэм ыкӀи краим ащыпсэурэ кӀэлэцӀыкӀу 1200-рэ фэдизмэ электрощынэгъончъэным ишӀпхъэ шъхалэхэр къафалотагъэх, нэлуасэ афашыгъэх. ЗэрагъэнэфагъэмкӀэ, мыщ фэдэ Иофтхъабзэхэр тапэкӀи зэхашэхэзэ ашышт.

(Тикорр.).

Адыгеими щыкӀуагъ

ПэшӀорыгъэшъ-оперативнэ Иофтхъабзэу «Іушхъэ-2015-рэ» зыфиӀоу зэрэ Урысыеу щырекӀокырэр Адыгеими щыкӀуагъ. Ащ иапэрэ уцугъо изэфэхъысыжъхэр ышӀыгъэх наркотикхэр къызэрэрагъэкӀокыхэрэм лышӀлэгъэнымкӀэ республикэ къулыкӀум.

Иофтхъабзэм изэхэщакӀохэм мурадэу ялэр къэкырэ уцхэм ахашыкыгъэ наркотикхэм якъегъэкӀокыны епхыгъэ бзэджэшлагъэхэр пэшӀорыгъэшъу цыгъэзыгъэнхэр, ахэр къыхгъэщыгъэнхэр ары.

Мы Иофтхъабзэр (ащ иапэрэ уцугъо) Адыгеим щырекӀокыфэ наркополицейскэхэм къышагъэщыгъэ наркотикхэр зыхэлъ куандэхэр хэбзэнчъэу къызыщагъэкыштыгъэ чыпӀитӀу (кватратнэ метрэ 50 хъуштыгъэх зэкӀэмкӀи) ыкӀи а куандэхэм афэдэ килограмми 5 фэдиз агъэстыгъ. Уголовнэ Іоф 17 къызӀуахыгъ, административнэ хэбзэукъоныгъэхэм япхыгъэу протокол 16 зэхэгъэуцуагъ.

Наркотик зэфэшхъафхэу (марихуанэр, гашишыр, героиныр) килограмми 4-рэ грамм 808-рэ хъурэр къапкъырахыгъ.

«Іушхъэ-2015-рэ» зыфиӀорэ Иофтхъабзэр зыщыкӀорэ уахътэм кыкӀоцӀ антинаркотическэ комисиияхэм зэхэсыгъуи 9 ялагъ, ахэм ащыщэу зым республи-

кэм и Лышхъэ хэлэжъагъ, адырэхэр муниципальнэ гъэпсыкӀэ зилэ псэупӀэхэм ащыкӀуагъэх.

Къэкырэ уцхэу наркотикхэр зыхашыкыхэрэр къыхгъэщыгъэнхэр ыкӀи гъэкӀодыгъэнхэр нахышӀоу зэхэщэгъэным фэшӀ Адыгэ Республикэм и Антинаркотическэ комисиия унашъышӀыгъ амылэжъырэ чыгоу тишӀолыыр илхэм алыпӀлэнхэу, гъэсэныгъэм иучреждениехэм ягуапкъэхэм къахиубытэрэ чыгухэм къащыкырэр зэгъэшӀэгъэнэу.

Наркополицейскэхэр республикэм щыпсэухэрэм зэкӀэми къаджэх наркотикхэр зыхашыкырэ къэкырэ уцхэм афэдэхэр зыдэщыӀэхэм щыгуазэхэм чэщ-зымафэм зэпымыоу Іоф зышӀэрэ телефонэу (8772) 52-48-44-мкӀэ макъэ арагъэлунау.

Урысыем и ФСКН Краснодар краимкӀэ и Регион гъӀорышӀапӀэ АР-мкӀэ и КӀутамэ ипресс-кӀулыкӀу.

ШЪУСАКЪ!

Федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Темыр-Кавказ УГМС-м» къызэрэтыгъэмкӀэ, 2015-рэ илъэсым шышхъэлум и 11-м къыщегъэжъагъэу и 13-м нэс Адыгэ Республикэм итемыр ыкӀи гупчэ чыпӀэхэм (Джэджэ, Кошхъэблэ, Красногвардейскэ, ТэхъутэмыкӀое, Теуцожь, Шэуджэн районхэм ыкӀи Мыекъопэ районым

итемыр лъэныкӀо) лъэшэу къащыфэбэшт, машом зыкышӀтэным ищынагъо ахэм къашхъа-рыхъащт.

Джэджэ, Кошхъэблэ, Красногвардейскэ, ТэхъутэмыкӀое, Теуцожь, Шэуджэн районхэм яшӀофхэм, къамылхэр зыщы-зэхэкыхъэгъэ ячӀыпӀэхэм, яцӀыф псэупӀэхэу щынэгъо шӀолыырхэм къапэблагъэхэм машом епхыгъэ гумэкыгъохэр къашхъащыхъан ылъэкышӀт.

Лэжъаклæ зышлæрæм илоф зæпæфæ

Непæ щылæклæ-псæуклæм къымыгъащтæу псæу, лажъæу щылæхæм ягугъу ашлæ зыхъуклæ, уагъащтæн пльæкырæп. Ащ фæдæ цыф лажъæклæ шлагъохæм якъæбар зызæхæхыклæ, гугъæбæныгъæ афæошлæ, аужыпкъæм, уагъуагъуагъæ зæбгъæлæгъуагъæ пшлоигъæ охъу. Джащ фæдæ лажъæклæ чан Адыгæкъалæ дæсæу игугъу ашлæ бæрæ зæхæсхыгъ. Ащ зылузгъаклæ сшлоигъæу бæмышлæу ыдæжъ сыклогъагъ. «О ухъæклæшху. «Пчæдыжъ хъаклæр цæтæшх» агуагъ», — нæгушлоу бысымыр къытпæгъоклыгъ. «Сæрыклæ ухъæклæшху» къызырæсылуагъæм зæрæцыфышлур къыуегъашлæ.

Пәнæшъу Аслъанбый хычлæ хъугъæ къуаджæу Къæзæныкъуае къышхыгъ, щаплугъ, мæкъумæ-щылæ унæгъо лужъоу къуаджæм дæсхæм ащыщыгъ къызырæхъу-хъæгъæ унагъор. Ятæрæ янæрæ егъашлæм колхозым хæтхæу, ящытхæу арагъалоу лажъагъæх. Чыгу байшхом къыхæкырæ лажъыгъæм рыщылæхæзæ къа-хыгъ. Аслъанбый янæу Насыпхъан пасæу идунай ыхъо-жыгъ. Аслъанбый — илъæситлæ, Казбек — мæзихъ нахъ амы-ныбжæу ятæу Яхъием къы-зылпæхæнæхæм, нæмыклæ шхъæ-гъусæ къышæжъыгъагъ.

Мæзæ нахъ мыхъугъæу Хæ-гъæгу зæошхор къежы, Яхъиер клуагъæ. Заом зыхæклуадæм Яхъиер, къышæгъæгъæ шхъæгъу-сæу Гошмафæ икыжы, унæм зæшитлур — Аслъанбый — илъæсибл, Казбек — илъæситф аныбжæу къынагъæх. Нынæплæ-сыр унæм есыфæ клæлæцыклæхæм ягъынклы, ягъæшхæнклы, яфæ-пæнклы зыпари къытенагъæп. Ежъ къылыфæгъæ клæлæхæм

афæдæу апылыгъ, зы мафи агу хыгъæкыгъæп. Клæлæцыклæуитлур ятæшыхъоу Хъаджыхъан зæрищæлæжъыгъагъæх, ау ригъæ-джæнхæу амал илагъæп. Аслъан-бый — я 9-рæ классым, Казбек я 7-м нæсыгъæхæу еджæныр зæпагъæу. Казбек илоф ышлæнæу къалæу Краснодар макло, нæ-ужым дæз къулыкъум ащæ. Бæ темышлæу Хъаджыхъан идунай ыхъожи Аслъанбый унæм иза-къоу къынагъ. Чыплæ колхозæу «Советская Адыгея» зыфилорæм, мæз хъызмæтшлæплæм илоф ащи-шлæзæ, 1956-рæ илъæсым Къæзæ-ныкъояклæм щышæу Дарихъан къæцæ, ышнахыкылæу Казбеки дæз къулыкъум къызекыжыым Мыекъуапæ кложи, унагъо ышлагъ.

Пәнæшъу Аслъанбый къыным ыпсыхъæгъæ лажъаглоу щытыгъ. Бæрæ Аслъанбый къылæтæжъы-щытыгъæ «иофшлæным цыфыр епсыхъæ, ащ щытæрæр фæмыф мæхъу» ятæ Яхъием клæлæм къызырæрилоштыгъæр. Егъашлæм иофшлæн псынклæ, иофшлæн къын

ылоу зæхидзыгъæп. Илæжъæклæ-гъæр къæзыушыхъатырæ тхылпæу илæхæм узяплъыклæ, ипшъæрылæ дæгъоу зæригъæцаклæщтыгъæр нæ-рылпæгъу къыпфæхъу.

Тыдæ илоф зыцæшлæ, ищытхæу нæмыклæ агуагъæп. Зæманыр къызызæоклым, Пәнæшъу Аслъанбый анахъ илоф къынæу, ау анахъ фæдæ къызхæкынæу щыт былымхъуныр къахихыгъ. Апæрæ мафæм къышæгъæжъагъæу ащ иными цыкылуми былымшъ-хъæ 40-м щегъæжъагъæу ылы-гъызæ къырыкылагъ. Ащ фæдæу былымхъуным пылынæу къыз-хæкыгъæр чылæм зыдæсым яунагъоклæ былым пашъæу зыт-фых, мæл 50, тхъæцæти 150-рæ, чæт 40-м ехъу зæрялæшты-гъæр ары. Якъуаджæ ирышлы-хым ычлæгъ хъуи Адыгæкъалæ къызæклогъымы былым-хъуныр хинагъæп.

— Мощ фæдиз былымшъ-хъæ пчъагъæ сныгъыми бæмæ ашлæшъ хъуштыгъæп, — ело Аслъанбый. — Аужыпкъæм, къæлæ администрацием къыкли цыф къæклогъагъ мы къæбарыр зы-зæхæхым.

Аслъанбый непæ еуалæрæр

бæ: зым — хъяр ил, адрæм къын ил. Хæт еолæгъæми, фæ-разæхæу къылоклыжыых.

Пәнæшъу Аслъанбый гуклæ-гъушхо зилæ адыгæлæ шыпкъ. Ыгу къабзæ, тлупщыгъæ, джащ фæд имыхъамæли, иланæ хæтыкли зæлухыгъ. «Сæ непæ сшхын си-лæшъ, зымылæм сигъæгъуагъæрæп» зылорæ цыфхæм ащыцæп. Гъу-нæгъоу илæхæм игъæц зылуы-фæрæ ахæтæп. Былымшъхъæ ин мæфæклæ горæм зыукыклæ, хъаб-лæм хæсхæр хиныхæрæп. Лажъæ-клæ хъалæл шлагъом ищылæклæ, ипсæуклæ, изеклыаклæ зышлæрæ цыфхæр лæшæу къышæтхæу.

Аслъанбыйрæ Дарихъанрæ унæгъо дахæ ашлагъ, бын зæ-клубъ зæдæплугъ. Зæшъхæгъу-сæхæм илъæс 48-рæ зæдыраштыгъ. Ау мылæжъын щылæп, «ды-шъæ джæгъум» зæдынæсынхæу янасып къымыхъæу ишъхъæ-гъусæ Дарихъан дунаим ехы-жыгъ. Алахъым джæнæт лъаплæр къырет. Зæшъхæгъусæмæ клæ-щырæ пшъæшыщырæ зæдæплугъ. Непæрæ щылæныгъæм игъоу те-уцагъæхæу мæлажъæх, мæпсæух. Эммæ Краснодар пшъæрыхъагло-хæр зыщырагъæджæрæ училищæу

дæтыр къыуухыгъ, исæнæхъатклæ илъæс пчъагъæрæ илоф ышлагъ. Джы пенсием кложигъæу щыс, клæлищ ил. Светæ Тæхъутæмы-къуае дæт поликлиникæм илоф щешлæ, клæлитлæ ил. Фатимæ Краснодар дæт кулиарнæ учи-лицыр къыуухыгъ. Адыгæкъалæ щæпсæу, клæлитлæ ил. Шъæожъæ-хæу Инвер, Ким, Адам гурыт еджаплæхæр къаухыгъ, джы ахæм илоф ашлæ. Ятæ игъусæхæу мæ-лажъæх.

Пәнæшъу Аслъанбый джырэблæ-гъæ, гъатхæм, имæфæкышхо хи-гъæунæфыкыгъ. Мæлылæфæгъум и 5-м ыныбжæ илъæс 80-м нæ-сыгъ. А мæфæкышхор игъæкло-тыгъæу илахылхæм, илъфыгъæ-хæм, иныбджæгъуагъæм, игъунæ-гъуагъæм дыхагъæунæфыкыгъ, гушылæ фæбæхæр къыфалуагъ. Илъæсишъæм нæсынæу фæлпæ-луагъæх.

Аслъанбый илофæу зыпы-лым, былымхъуным, тхъагъо хегъуатæ, мæлажъæ, мæшхæ-жы. Ащ цыфхæм ишлуагъæ аригъæкын елъæкы, игугъу дахæклæ ашлы, ишлуагъæ ащы-гъупшæрæп, алъытæ, агъашло. Насыпыгъ ащ фæдæ цыф шла-гъохæр уикъалæ, учылæ дæ-сынхæр. Мыщ фæдæ цыф гуклæ-гъушлæм яшлуагъæу къаглорæм гъунæрæ нæзырæ илæп. Непæрæ щылæклæ зæжъум хæкыплæ къы-фзыгъотырæ лажъагломæ зæу ащыцæу сæпытæ Аслъанбый. Егъашлæм алоба «Лажъæрæр мæшхæжы, мылажъæрæм енæ-кы».

Тыгу къыддæлæу Пәнæшъу Аслъанбый псауныгъæ пытæ илæнæу, ренæу игугъу дахæклæ ашлæу, ибын датхæу, илъфы-гъæхæм ашъхæгъ тыгъæшхом фæ-дæу къышæпсæу бæрæ итынæу тыфæлæло. Бæгъашлæ охъу, Аслъанбый!

ХъОДÆ Сæфæр.

Сурæтым итхæр: **Аслъанбый-рæ ишъхъæгъусæу Дарихъан-рæ.**

Нахъ пасæу бгъæхъазырхæмæ нахъышлæу

Пенсиехæмклæ фондым ичылпæ къулыкъухæм япшъæрылæ шхъæлæхæм зыклæ ащыц хæбзæгъæуцугъæм ыгъæнæфæрæ палъæм имыкылæу цыфхæм пенсиер афæгъæуцугъæныр. Пенсиехæмклæ фондым испециалистхæм зæклæми игъоу афалъæгъу нахъ пасæу, пенсиер ныбжъыр илъæс 60 е 55-рæ къæсынклæ мæзæ заулæ къæнагъæу, Пенсиехæмклæ фондым зыфагъæзæнæу. Ищылæгъæ тхылъхæр ежъ цыфым ыгъæхъазырынхæ ыкли арихъылæнхæ фæе.

Цыфым лъæуклæ зызафигъæ-зæгъæ мафæм къышхыулабæу пенсиер фагъæуц. Мыщ дæ-жыым лъæу тхылъым игъусæу стажæу илæмрæ илæжъапклæ зыфæдизымрæ къæзыушыхъа-тырæ тхылъхæри арихъылæнхæ фæе. Зыгорæклæ тхылъхæм мы-тæрæзыныгъæ горæхæр ялæхæмæ, ахæр икæрыклæу гъæхъазыры-жыгъæнхæ фæе. Зæклæ тхылъхæр хъазыр мыхъугъæхæу Пенси-ехæмклæ фондым пенсиер ыгъæ-уцугъæтæп. Ипалъæм ехъулæу пенсиер къыпфахы пшлоигъомæ, ар къыдæппылæтæн фæе.

Цыфым ышъхъæклæ зыфигъæ-зæн фæе зышхыдæтхæгъæ чыплæм

Пенсиехæмклæ фондым икъу-лыкъоу щылæм. Бæрæ къыхæкы цыфыр зы чыплæм щыдæт-хагъæу, нæмыклæ къалæм щып-сæу ыкли илоф щылæу. Ащ фæдæ зыхъуклæ, зышхысæурæ чыплæм Пенсиехæмклæ фондым икъу-лыкъоу щылæм зыфигъæзæн фит.

Пенсиехæмклæ фондым ило-фышлæхæм тхылъхæр ауплъæкы-щтых, ахæр икъу фæдизæу зæ-рæгъæпсыгъæхæм уасæ фа-шыщт, шлæгъæн фаеу щыт-хæр, архив къулыкъухæм уæз-ряупчылæт шылæкæр къыбгу-рагъæлошт. Бæрæ къыхæкы ар-хивхæм къахæхыгъæ къæбар-хæр цыфым илофшлагъæу илæм

икъæушыхъатынклæ иæуытыплæ шхъæлæ хъухæу.

Стажæу уилæр къæушыхъа-тыгъæным фæшлæ мыхæм афæ-дæ документхæр ищылæгъæх:

2002-рæ илъæсым нæсырæ палъæмклæ документ шхъæлæу щыт иофшлæнымклæ тхылъ цы-кылур. Ащклæ къыныгъохæр щылæ-хæмæ, Пенсиехæмклæ фондым пыхыщтых:

1. Иофшлæнымклæ хæбзæгъæ-уцугъæм зæригъæнафæрæм те-тæу иофшлæным ехылæгъæ зæ-зæгъыныгъæу тхыгъæ шылæклæ къыбдашылæгъæр.

2. Колхозым щылæжъагъæ-хæм иофшлæнымклæ тхылъ цы-кылоу къаратыштыгъæр е къæ-ралыгъо къулыкъухæмрæ зыгъæ-лажъæцтыгъæхæмрæ къаратыгъæ справкæхæр.

3. Приказхæм, лицевой счет-хæм, лажъапклæм ехылæгъæ ведомостхæм къахæтхыкыгъæ-хæр. 2002-рæ илъæсым къыклæ-лыкылогъæ палъæмклæ цыфым ехылæгъæ къæбархæр персо-нифицированнæ учётим тегъæ-псыкыгъæу Пенсиехæмклæ фон-дым икъæбархæм ахæлæхы.

Лажъапклæр зыфæдизыр къæ-ушыхъатыгъæнымклæ:

2002-рæ илъæсым ыпæрæ

палъæмклæ мæзæ гурыт лажъап-клæр къалъытæгъæным ехылæ-гъæ шылæкытлæу агъæфæдæ.

А 1-рæ шылæклæ. 2000 — 2001-рæ илъæсхæм ателъытæгъæ гурыт мæзæ лажъапклæр аштæ. А лъæхъаным Урысые Феде-рацием Пенсиехæмклæ ифонд персонифицированнæ учётыр цагъæфæдæщтыгъ. Арышъ, а палъæмклæ уилæжъапклæ къы-зæрæушыхъатыщт тхылъ гори Пенсиехæмклæ фондым епхы-лæнæу ищылæгъæп.

Я 2-рæ шылæклæ. 2000 — 2001-рæ илъæсхæм цыфым лæ-жъапклæу илагъæр цыкылгъæмæ е илоф ымышлагъæмæ, 2002-рæ илъæсым ищылæ мæзæ и 1-м ыпæрæ палъæм къыхыуытæу зæклæтыкылоу сыдырæ илъæси-фым (мæзæ 60-м) телъытæгъæ справкæ арихъылæнæу фиты-ныгъæ ил.

Илофым гъæпсыкылæу илæм елы-тыгъæу, Пенсиехæмклæ фондыр нæмыклæ тхылъхæми къаглоупчлæн ылъæкышты. Гушылæм пæе, ыгъын илæмæ, ащ илофыр зæрæтæтыр къыушыхъатын фæе. Нахъ па-сæу пенсиер яогъæгъæуцугъæм, фæ-гъæклæтæныгъæ стаж зæрæуилæр къæуушыхъатыжыын фæе.

Зышхышъуымыгъæгъушп: илоф

зышлæгъæ палъæхæр ыкли нæ-мыклæ палъæхæр къæзыушыхъа-тыхæрæр ио хæмылæу гъæпсы-гъæнхæ фæе: номерхæр, лъæ-къуащлæхæр, цлæхæр, мафæхæр, мæзæхæр, укызыхъугъæр, илоф зышхышлагъæхæр, ахæм яхы-лæгъæ палъæхæр, сæнæхъатыр, ланатлæр упчлæ къыпымыкы-жыынæу тхыгъæнхæ фæе.

Пенсиерем клæнæу щытым сыда ышлæн фæер?

Иофшлæнымклæ кныжкæр, ащ дæтхагъæхæр шъууплæкылæу, ста-жымрæ лажъапклæмрæ къызы-рæшъуушыхъатыжышхæм ило-фыгъохæр зешъухъæх.

Пенсиехæмклæ фондым апæу уклон зыхъуклæ сыда зыдæплæ-гъын фæахæр?

Зыдашъуштыхæ паспортыр, шлоклæ зымылæ пенсиер страхо-ванием ехылæгъæ страхово-й свидетелъствæр, иофшлæнымклæ тхылъ цыкылур.

Ыпшъæклæ зæклæ къышхытла-гъæхæм атæгъæпсыкыгъæу тхылъ-хæр гъæхъазырыгъæхæ ыкли ипалъæм ехъулæу алъыбгъæ-лæсыгъæхæ зыхъуклæ, хæбзæгъæ-уцугъæм ыгъæнæфæрæ палъæм имыкылæ пенсиер пфагъæуцугъæт, ипалъæми къыпплагъæлæсышты.

Пенсиехæмклæ фондым и Къутамæу Адыгæ Республикæм щылæм ипресс-къулыкъу

Теклоныгъэм ия 70-рэ илъэс фэгъэхьыгъ

Я 2-рэ ранг зилэ капитанэу
Б.А. Алексеевыр зипэцэгэ күүхэу
псычлэгым шызеклорэм ипшээрель
дэгоу зэригэцэклэгэмклэ хы Шлүцлэ
флотым итарихь хэһагь. «С-33-м»
исыгэхэм ззогьуклэ фашист күүхытлү
акьутагь.

ригэхъяагээр къялэдэсхэм
ащымыгупшэным пае коман-
дирым ыцлэ урамхэм ащыц
горэм фаусыг. Комиссаруэ Б.
Е. Михайловым ыцлэ зыхы-
уэ урамым мы къялэм
ушыукулэшт. Пшызэ шюльыр
быбыжыштыгэ аужырэ само-
летым чыпэлэу шыфагээнэфагээр
сабай зигусусэгэ бзылфыгэ
имынэлүасэм ад рштыг. Ежэ

хэми а лъэхъаным дзэкloлхэм
агу квалэтыщтыгъ, пытагъэ кы-
зыхагъэфэным, кызыэкlэмы-
клонхэм фагъэблыщтыгъэх,
ашъхьэкли щысэтехыплэ афэхъу-
штыгъэх.

Къэлэдэхсэм тхэкло цэрылоу, я 2-рэ ранг зилэгъэ капита-нэу Леонид Соболевыр зыкла-щымыгупшэрэр ар псэемыб-лэжьэу заом зэрэхэлэжьыгъэ

1941-рэ илээсым
чэпыогум и
29-м нэмыц
фашистхэм
Севастополь
кьадзыхьэгагь
нахь мышлэми,
чэч-мэфэ 250-рэ
тидзэклөлхэм ар
зылэкламытлупшэу
кьагьэгьунагь.

Къэлэ-лIыхъужъым къыщытлъэгъугъэхэр

Адыгеим иветеранхэм яреспубликэ совет кIэщакло зэрэфэхьугъэм тетэу, Хэгъэгу ззошхом, нэмыкI зэлууплэныгъэхэм ахэлэжьэгъэ нэбгырэ 18 2014-рэ илъэсым Волгоград, 2015-рэ илъэсым нэбгырэ 40 кIэлэ-плыхъужьэу Севастополь тащылэнэу хьугъэ.

Мыш сыкэмыкложэ, Хэгъэгү зоошхом ильэхъан цыфышыхъэ пчыгъэмкӀэ хэт нахы нахыбэу чӀэнагъэ зышыгыгъэу слытэтчытӀагӀы Белоруссиер ары. Ащ ияплӀэнэрэ нэбгырэ пӀпчӀ шӀоклодыг. Ау мы лъэныкъомкӀэ Севастополь илофхэр нахъ дӀеижхэу кычӀэкӀыг. 1941-рэ илъэсым мэкъуогъум и 22-м нэбгырэ мини 112-рэ ащ дэ-сыгъэмэ, 1944-рэ илъэсым къалэр шхьафит зашӀыжьым кыдӀэнэжыгыгъгӀэр нэбгырэ 1019-рэ нылӀэ!

Севастополь тызыщылэгъэ мафэхэм квалэм нэмыц фашистхэр зыдафыжыгъэхэр илгъэ 71-рэ зэрэхугъэри, Кырымрæ Урысыемрæ зэрэзэхæхжæбжыгъэри хæгъæунафыкхæу татæфæгъæгъ.

1941-рэ ильэсым чэпыюгум и 29-м нэмыц фашистхэм Севастополь квадыхьэгаг нахмышлэми, чэч-мэфэ 250-рэ тидзэкюлэхэм ар зылэкламытпунэу кьагэгьгунаг. 1941 — 1942-рэ ильэсхэми, кьалэр 1944-рэ ильэсым ижьоныгьуклэ шхьафит ашлэжь зэхьхэм Сапун-луашхэм ззошххэр зэрэпчкьагьхэр кьеушыхьатымышь чыгьгэпсыгьэ диорамэм.

Псычлэгым шызеклоу кыу-хьэу «Щ-211-рэ» зыфилуу А. Д. Девяткэр зикомандирыгээр пным икхуэху Бургас кыкыл-рэм 1941-рэ ильэсым шышхьэ-лум и 15-м еуи, псым чыригьэ-хьэгьагь. 1941-рэ ильэсым ыклэхэм анэс джащ фэдэу хы Шүццэ флотым икхуэхэу псыч-лэгым шызеклохэрэм пным икхуыи 8 псым чырагьэхьагь, пллыр агьэфыкуагь. Акьутагь-хэм ащыцэу тлур Италием иягьах.

Я 2-рэ ранг зилэ капита-
нэу Б.А. Алексеевыр зипэцэггэ
кяхуэу псчлэггым щызеклорэм
ипшээрль дэгюу зэриггэцэкла-

гъэмкӀэ хы ШуцӀэ флотым итарихъ хэхагъ. «С-33-м» исыгъэхэм зеогъукӀэ фашист къухыитӀу акъутагъ.

Морякхэми, лъэсыдзэхэм

щэгынэу кыкылырэм такыкь
44,8-к1э километрэ 25-рэ зэ-
пичыштыгыэ, метрэ 32-рэ зи-
диаметрэ мэшэшхо кыгыбанэ-
штыгы.

лыхъужьныгъэ зэрихъээзэ, Херсонесскэ аэродромым щыфэхыгъ.

Къэлэ-лӀыхъужьым зыщызып-

ахэтыгэ дээклөлхэмн хыгэ-
хуунэныкъом икээхуымэнклэ
псээмыблэжыныгыгэшхо кы-
зыхагэфагь. 1942-рэ илээсэм
Германием кырашыгэ, тонн
1350-рэ зихылыгэе топэу
«Дора» зыфилорэ Севастополь
кыащэгьагь. А топыр загьаоклэ,

Севастополь нурамхэм ашы-
щыбэмэ мы кылэм лыхужы-
ныгэ шыезыхагыэхэм ацэ
афасугь. Гушыэм пае, пы-
чэггым шызеклорэ куххэу «С-
13-р» зыфилоу А.И. Маринес-
ко зикомандирыггэм пным
икуххэшхитлү хым зэрэчлы-

пыхъанэу къаглохэрэм Хэгъэгү
зошхом илэхъан Севастополь
мэзи 8 къэзыухумагэхэм плы-
хужынгьэшхо зэрэзэрахыгэр
янерылэггу мэху. Комиссар-
хэм анэмыклэу, флотым ижур-
налистхэми, идзэ корреспон-
дентхэми, тхаклохэми, ысало-

Севастополь иурамхэм ащыщыбэмэ мы къалэм лыхужьныгыэ щызезыхагыэхэм ацлэ афаусыгъ. Гушылэм пае, псычлэгъым щызеклорэ къухъу «С-13-р» зыфилоу А.И. Маринеско зикомандирыгъэм пым икхъхъэшхуитлу хым зэрэчыригъэхыгъэр къэлэдэхэм ащымыгъупшэным пае командирым ыцлэ урамхэм ащыщ горэм фаусыгъ. Комиссарэу Б. Е. Михайловым ыцлэ зыхырэ урамыми мы къалэм ушылуклэшт.

закъор арэп. Кырым кыза-
ухумэщтыгъэ, шъхьафит за-
шъыжыщтыгъэ лъэхъаным ащ
итхыгъэхэм патриотическэ мэ-
хъану ялагъэм оссэхо фашы.
Исборникъ «Морская душа»
зыфиорэм фэш! кысфэгъэ-
шъошэгъэ Къаралыгъо шухъаф-
тыныр хы Шулцэ флотым пae
кухъэ агъэпсынэу ащ ариты-
гъагъ.

Хы лъэссыдзэм ия 7-рэ бригадэ идзэ корреспондентэу, старшэ лейтенантэу Анатолий Луначарскырэ псэемыблжъу мыщ щыклогъэ заохэм ахэлъжъагъ. Большевик цлэрылом, В.И. Лениным иныбджэгъугъэм иуагъо 1911-рэ илъэсым Париж ар кыхъухъагъ. 1943-рэ илъэссым зыдэхъугъэр амышлэу клодыгъклэ ар алытэгъагъ. Ау зыужклэ мы журналист лэлэсэр зэрэфэхыгъэр нафэ кхъэхъугъ.

Редакциеу «Красный черноморец» зыфилогрэм илофышлэу Анатолий Красовскэр а 1-рэ статьям хэххэрэ старшинау цытыг, Одессэ, Севастополь, Керчь, Новороссийскэ якъэгэгэунэни, шхьафит шлэжыггэнхэми чанэу ахэлэжыаг.

Романхэу «Двенадцать стульев», «Золотой теленок» зыфилэхэрэр адзытыгыгэу Евгений Петровы (Катаевы) Совинформбюром икорреспондентэу шытыг, фронт эфэш-хуафхэм зауу ашыкдохэрэм афэгэхыгыгэ очеркхэр ренэу ытхушыгыгэх. Иахуырэ очеркы «Севастополь борется» зыфилорэр зитхыггэм тхыамафэ нахь темышэу 1942-рэ илэ-сым бэдзэогум и 2-м Е. Петровы фэхыгэ.

Заом илгэрэ мафэхэм кы-
шегъэжыагъэу дзэ корреспон-
дентэу В.М. Апошанскэр Кы-
рым ичылплэ анахь плыърхэм
ренэу ащылагъ. Десант купым
хэтэу мы офицерыр пыйхэм
гъэрэу заубытым, хъазабышхо
рагъэщэчырэ агъэплагъ.

НИКОЛАЙ Куся.
ззошхом сэкъат-
кихыгъ, гвардием
ковникэу отставкам

Цыфым ыцлæ ежъ зыфешлыжы

Хъанэхъу Къадырбæч Хъаджымосæ ыккхор ымышлæу Тæхъутæмыккхорæ районым цыф исæп плæми хъушт. Арæуштæу зыккхорæм лъапсæ ил: ыныбжъ емылтыгъæу, Къадырбæч цыф чан, гумызагъ. Цыф шлагъу, упчлæжъæгъу пшымæ, акъыл клæрыпхышт, мæфæклæ офтхъабзæхæм, лфогъæу зæфæшхъафхæм язæшлæхын фæгъæхыгъæу зæхæхæм ахæлажъæ. Ылони, ышлæни ешлæ, цылæныгъæу гъогъу кын, гъогъушхо кыккхорæ.

зæрæхæлажъæрæм яшы-хъатæу командованием цытхъу тхылгыбæ кыритыгъ.

Къулыкхъур кыуухи кыизæккхорæм, комсомолым и Тæхъутæмыккхорæ райком иинструкторæу агъæнафæ, нæужым ятлонæрæ, етланæ апæрæ секретарæу лфæшлæ. Етлани ищылæныгъæу зæхъоккхорæм фæхъу: партием и Тæхъу-

Клæлæ къонцлæ ищыгъæм политическæ гъæсæныгъæмклæ гъæхъæгъæу дæгъухæр зæришлыгъæхæм, общественнæ щылаклæм гуетыныгъæу хæлæу зæрæхæлажъæрæм яшыхъатæу командованием цытхъу тхылгыбæ кыритыгъ.

«Аккхорæм пстæуми альпс» алуагъ. Дæу къулыкхъур кыи-щæгъæжъæгъæу зæхæшæн шыккхорæм Къадырбæч кыишлæ-хъагъæх: комсомолым ирайком иинструкторыгъ, ятлонæрæ, етланæ апæрæ секретарæу, нæужым Инæм къоджæ Советым итхъамæтагъ. Адыгæ Республикæм иапшæрæ шлухъафтынæу медалæу «Адыгæим и Шытхъуæхæ» зыфилорæр, нæмыккхорæ медальхæр, орденæу «Шытхъуим итамыгъ», цытхъу тхылхæр, рæзæныгъæу писъмæхæр кыишлæжъæшлæшæгъæх, поселкæу Инæм, Тæхъутæмыккхорæ районым яцылф гъæшлуагъ. Къадырбæч ыныбжъ илæс 85-рæ хъугъæ. Тыгу кыиддæлæу тыфæгушлæ, псауныгъæу пытæ илæнæу, бæгъашлæ хъунæу тыфæлæлæ.

Цыфы ухъуныр лæшлæхæп

1930-рæ илæсæм Хъанэхъу Къадырбæч Хъаджымосæ ыккхор къуаджæу Тыгъургъой щыц мæкъумæшылæ унагъом кыишлæхъагъ. Ицылкхорæм кыишлæжъæгъæу лæжъ-лæжъæу, чанæу, бæмæ аклæупчлæу, зæклæ шлөгъæшлæгъонæу къæтæджыгъ. Гурыт еджаплæр кыишлæхъуым, Темыр хы флотым къулыкхъу щыишлæхъуым. Еджаплæм зычлæсæм клæшæклæ-зæхæшæн шæнæу хæллыгъæхæр кыишлæхъапæжъыгъæх, зыхæтхæр ыгъæдæлæшлæхъуæу къæлæгъуагъ. Клæлæ къонцлæ ищыгъæм политическæ гъæсæныгъæмклæ гъæхъæгъæу дæгъухæр

тæмыккхорæ райком лфæ шæшлæ, совхозæу «Адыгейский» зыфилорæм ипартком исекретарæу, партием ирайком лфæшлæнымклæ изæхæшæклæ отдел илæшхъæтæтæу щæты. Нæужым илæс 15-клæ Инæм ипоселкæ Совет тхъамæтæ фæхъу.

лофым амал ищыккхорæ

лофшлæныр ригъæжъæным ыпæклæ пчæдыжъ къæс тхъамæтæм поселкæм иурамхæр, псæолæшлыгъæхæр кыишлæхъæштыгъæх — псæуплæм щыхъурæр, щыккхорæхæр зæригъæшлæштыгъæх.

«Аккхорæм чыжъæу маплæу, нæр ащ илæагъæу рæклæ» ало. Инæм къоджæ Советым тхъамæтæу зыфашылæм, апæрæ гу-хæлæу Къадырбæч ышлыгъæр псæуплæу ылæ илæхæр, ахæм язытæт, лфæ зыдишлæшт цыфхæр, клæклæу къæплон хъумæ, ылæ илæхæр зæклæ зæригъæшлæныр ары. Ащ тетæуи зæккхорæ, нæужым зæфæхъысыжъæхæр ышлыгъæх: лфæ лæшлæхæп ыпшæ илæ хъугъæр, шлæгъæн фаер гъунæнчъ, кыишлæбæ, пæрыохъубæ кыишлæ-щыт, ахæм атеклæгъæным пæе аккхорæм, ккхорæм ищыккхорæхæ, щæлагъи пхæлпын фæе.

Кыишлæшлæгъæ илæсæм Къадырбæч афызæплæккхорæм, зæрыгушхон гъæхъæгъæу ил. Советыр иныгъæу, цыф псæуплæ-хæу Инæм, Дружнæр, Бжыхъæккхорæм, Сады-клæр, Козæт, Суповскæр хахъæштыгъæх. «Амы-гъæттылпырæ къаштæжъы-рæп» алуагъ, къæблæжъы-гъæм, лæжъыгъæу бæгъуа-гъæм фæдæу, сыдигъуи улоклæжъы, улогушлæжъы. Къуаджæхæм, къутирхæм, поселкæм ащышхæу ныб-жъыккхорæм ыпашхъæу щы-зæблæккхорæм. Ахæр дæгъуи еджа-хæмклæ, хъалæлæу лæжъæхæмклæ,

гъогъу тæрæз тæшæгъæхæмклæ бæ тхъамæтæм зæшлуиштыгъæр. Инæм умышлæжъыныу а илæсæм зыхъожъыгъ, социальнæ рево-люцияе шыпккхорæ щыхъугъ. Зæгорæм районым щылæгъæу зæлу-ккхорæм лъытæныгъæу зыфашылæрæ партий-нæ лфæшлæм кыишлæштыгъæу: «Шуепплæ Хъанэхъум Инæм ришлагъæм, ауж итыгъæу поселкæр къæлæ цыккхорæм фæдæу ышлыгъ, зæхъоккхорæм гъæшхæхæр дæхъу-хæ-

гъæх. Аферым!». Сыдæуштыгъæу Къадырбæч ащ фæдизыр кыи-дæхъугъæу?

Къинæу ыльæгъуæгъæр ыгу

Инæм умышлæжъыныу а илæсæм зыхъожъыгъ, социальнæ революцияе шыпккхорæ щыхъугъ.

кыишлæжъынырæм, Къадырбæч хъылæу хæштыккхорæм, иккхорæм лæжъæу онтæгъу джадæхæр ып-лæлæу кыишлæжъынырæм кыи-шлæхъу. Зишлуагъæу ккхорæм æхъæш зæрæныбжъыккхорæм. Ар зы. Ятлонæрæ, тхъамæтæ ин пæпчъ еклæплæккхорæм кыишлæштыгъæу, игухæлæу кыишлæхъуфæ пшыгъæп, уцугъæп. Совет тхъамæтæу Къадырбæч лæхъæфæ Инæм дæтыгъæ-хæп щæу зæтæт гурыт еджаплæ-хæу N 6-р, N 25-р, поликли-никæ зæтæгъæпсыхъагъи, сымæ-джæш дæгъуи, сабий ыгъыплæ-хæри, аптеки, культурæм и Уни. Бæдæд, къæлæштыгъуай Къадыр-бæч зæшлуиштыгъæу, кыишлæхъу-гъæр.

Цыхъæмышлыхæу, зи зышлæш мыхъушхæрæ лæшхъыцккхорæм Совет тхъамæтæм игъæхъæгъæу хæр ккхорæм хъумæ. «Со-

Кыишлæшлæгъæ илæсæм Къадыр-бæч афызæплæккхорæм, зæры-гушхон гъæ-хъæгъæу ил.

ветым сыд ышлæн ыльæккхорæм, тыдæ кыишлæштыгъæу мыхъу имы-лæу?» ало. Ахæр щыгъуæзæхæп Къадырбæч илофшлæккхорæм, шыккхорæ зæфæшхъафхæу ыгъæ-фæдæштыгъæхæм. Аккхорæм пстæ-уми альпс, аккхорæм зылæмæ ар ащыш, джы кыишлæштыгъæу ми пæшæхæм упчлæжъæу зы-шлыхæрæ ахæты. Кабинетым ишхъангъуштыгъæу ипшлыхæмæ, ащ нæмыккхорæ дунаим хæзымылæгъу-ккхорæ пæшæхæм япчæхæм Къадырбæч атеуагъ, ашлуиштыгъæу хъугъæ. Тхъамæтæшхо пчæагъæмæ

1985-рæ илæсæм Крас-нодар тхылъ тедзæплæм Къадырбæч итхылъ цыккхорæм кыишлæжъæм, ащ ыцлæр «Советыр лфæшлæм тæгуштыгъæу, рæхъуæхæу, лфæшлæхæр зæхæшæхæу».

алуагъæу, зыгъæгъуæмккхорæ лфæхæм яшлыпккхорæм агуригъæуагъ, ялæлугъ. Кыишлæжъынырæм, афæ-гъуштыгъæу. Зы пчæмккхорæ кыишлæ-члæжъæм, адрæ пчæмккхорæ кабинетым ишхъафштыгъæу...

Цыфхæм агъæшлæгъу, зы-лæгъуæрæм ылотæжъынырæ иккхорæ щæу зæтæт еджаплæшхо посел-кæм илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæ-уагъ, ятлонæрæ еджаплæри кыишлæжъынырæм, зым еджаплæ-мин, адырæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр шæрæ ачлæфæ. Ар теклоныгъæшхæуагъ, фæдæу зы псæуплæ горæми кыи-шлыгъæу: зы еджаплæ цыккхорæм ишлын илæсæу пчæагъæрæ пæллых, мыц щæу зæтæтæ еджа-плæштыгъæу илæсæу зæлулæккхорæм кыишлæжъынырæм. Лæхъæ-нæу сыккхорæм тæгуштыгъæу поселкæшхом аптекæ зæлу-нылæп дæтыгъæу. Ар хъу-нæу щытыгъæу. Аптека-клæм иккхорæм минæр ш

**Цыфым ифитыныгъэхэмкӀэ
Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм
щылэм 2014-рэ илъэсым Ӏофэу ышӀагъэм
ехьылӀэгъэ доклад**

Цыфым ифитыныгэхэмклэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм шылэм 2014-рэ илътэсым лофуэ ышлагъэм ехыылэгъэ докладыр Адыгэ Республикэм и Законэу 2008-рэ илътэсым мзаем и 13-м аштагъэу N 148-р зытетэу «Цыфым ифитыныгэхэмклэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм шылэм ехыылагъэ» зыфилорэм ия 19-рэ статья кызэрэщыдэлъытагъэм тетэу къагъэхъазырыгъ. Илтэс къэс Уполномоченнэм лофуэ ышлагъэм фэгъэхыгъэ доклад зэхэгъэуцу, мыр яхэнэрэу шыт.

Докладыр зыгѣлѣспыхыагѣр кѣралыгѣ хабзѣм икѣулыкѣухѣм, чыплѣ зыгѣлѣорышлѣжынымклѣ кѣулыкѣухѣм, лѣнатлѣхѣр зылыгѣхѣм ыкли обществѣн-ностым рѣнѣу аналѣ цыфым ифиты-ныгѣхѣмрѣ шхыафѣитыныгѣрѣ япхыгѣ лѣфыгѣохѣм Адыгѣ Республикѣм щѣтырагѣэтыныр, Уполномочѣннѣм иклѣух зѣфѣхысыжыхѣм ыкли ащ хабзѣм икѣу-лыкѣухѣмрѣ лѣнатлѣхѣр зылыгѣхѣхѣмрѣмрѣ игѣу афилѣгѣлѣухѣрѣм атетѣу лѣфѣу ашлѣрѣр агѣэлѣэшыныр ары.

Адыгэ Республикэм и Законэу 2008-рэ ильэсым мезаем и 13-м аштагъэу N 148-р зытэтэу «Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм чыIэм ехылаIагъ» зыфило-рэм ия 19-рэ статья ия 1-рэ Iахъ диштэу докладыр Адыгэ Республикэм и ПIышхъэ, Адыгэ Республикэм и КъэраIыгъо Совет — Хасэм, Адыгэ Республикэм ипрокурор, цыфым ифитыныгъэхэмкIэ уIасые Федерациэм и Уполномоченнэ аIэIагъэхъагъ.

2014-рэ илгээсэм Уполномоченнэм
лофэу ышлагэем ехыллэгээ докладым
цыфым ифитыныгэхэмрэ ишхьафи-
тыныгэрэ якъэухуэмэн епхыгээ лофыгэ
анахь шхьалэхэм шалгылэсыгэх. Док-
ладыр шхьхитфэу зэхэт, пэубли, клэух
псалы илэх.

Докладым иапэрэшъхъэ статистикэ пчыгъэхэм афэгъэхыыгъ. Ахэм нафэ кыызэрашырэмклэ, 2014-рэ илъэсым нэбгырэ **647-мэ** Уполномоченнэм зыккы-фагъэзэгъагъ. Уполномоченнэм ыкйи ащ иаппарат тхьаусыхэ тхылъи **196-рэ** ккы-лукагъ, ар тхылъ пстэуми **япроцент 30** мэхъу.

Социальнэу мыхуумагэхэр: пенси-
онерхэр, ветеранхэр ыки сэкьатныгээ
зилэхэр ары нахыбэрэмкэ Уполно-
моченнэмрэ ащ иаппаратрэ зыкыфэ-
зыгээзагэхэр. Тхыл пстэуми **япро-
цент 50-р** ахэм кьалэклэкиыг. Ахэм
анэмкылау сабий ибэхэм, ахэр зыплужь-
хэрэм, зыныбж имыкыугэхэм ыки
ахэм ялыклохэм ятхыл **49-рэ (про-
центи 8)**; хьапсдэхэм ыки ахэм
ялахылхэм ятхыл **67-рэ (проценти
10)**; егээзыгэ лофклэ Украинэм зышхьэ
кьизыхыжынэу хуугэхэм ятхыл **30
(проценти 4,6-рэ)**; дзэ кьулыкшлэхэм
ыки ахэм яунагьохэм арысхэм ят-
хыл **9 (процент 1,4-рэ)** кьалуклагь.

Тхылъхэм япроцент 15-р социальнэ
лэпылэгумкӀэ, социальнэ гарантиехэмкӀэ
фитыныгъэу ялэхэр зэраукъуагъэхэм,
сэкъатныгъэ зилэхэм зэрафэмыгумэкӀы-
гъэхэм афэгъэхьыгъаг.

Блэкыгъэ ылъэсэм егъэпшагъэмэ, 2014-рэ ылъэсэм псауныгъэм икъэуху-мэнкӀэ, медицинэ ӀпыӀэгъу, гъэсэнэгъэ ягъэгъотыгъэнымкӀэ фитыныгъэу яӀэхэр **фэди 2-кӀэ** нахь макӀэу аукъывагъэх.

Тхьаусыхэ тхылъхэм **япроцент** **33,7-р** цыфхэм ашъхьэкIэ яфитынгэ-хэмрэ яшъхьафитыныгъэрэ зэраукъуа-гъэхэм афэгъэхьыгъагъ. Гъэреклорэм егъэпшагъэмэ, **проценти 3,7-кIэ** аш

зыкылэтыгъ. Тхьаусыхэ тхыльклэ зафа-
гъэзэнхэмклэ ыкли игъом ахэм ахэл-
пэнхэмклэ фытыныгъэу ялэхэр **фэди**
2-клэ нахьыбэу аукъуагъэх.

Ащ нэмыкызу хэгъуэнэфкыгъгъэн фæе гражданствэ, паспорт къаратынхэм япхыгъэ юфыгъохэмклэ закъыфэзыгъэ-загъэхэм япчъагъэ **фæди 3-кӕ** зэрæххъуагъэр. Ар зæпхыгъэр Украинэр къæзыбгъынагъэхэм яюфыгъохэмклэ блæкыгъэ илбэсым Уполномоченнэм иаппарат нæгырабæмæ зыккызэрæфагъэзагъэр ары.

Тхьаусыхэ тхыльхэм **япроценти** **3,4-р** нэгбгыр пчъагьэмэ зэдызыхагьуцуагь. Ахэр анахьгьэ зыклатхыгьэхэр псэуплэ кьаратынымкIэ фитыныгьэу яIэхэр зэраукьагьэхэр ары.

Тхьаусых тхьылхэм азыныкъом ехьур зехагъэуцоныр кызыыхэкыгъэр гъэцэкэкло хабзэм ифедеральнэ кулыкьухэм ячылпнэ кулыкьухэм лэнатлэхэр ачызылыгъхэр хабзэм диштэу зэрэземыкьагъэхэр ары. Я 4-рэ тхьаусых тхьыл пэпч (тхьаусых тхьыл 44-р) чылпнэ зыгъэлорышлэжьынымклэ кулыкьухэм, я 9-рэ пэпч (тхьаусых тхьыл **23-р**) зыпкэ кыикыгъэр республикэм икъаралыгъо кулыкьухэм ялофышлэхэм унашэу аштагъэхэм зэрамыгъэрэзагъэхэр ары.

2014-рз ильэсым Мыекъуапэрэ ащ кыпэблэгъэ псэуплэхэмрэ адэхсэр арых нахыбэу Уполномоченнэм зыккыфэ-зыгъэзагъэхэр. Мыекъуапэ щыц нэб-гырэ **443-мэ** ятхьаусыхэ тхылы Упол-номоченнэм ыццэкIэ къарагъэхыгъ. НэмыкI чыплэхэм тхьаусыхэ тхылъэу къарыкыгъэр мыщ фэдиз мэхъу:

Адыгэькъл — **3**
Джэджэ районым — **14**
Кошхьэблэ районым — **17**
Красногвардейскэ районым — **12**
Мыекьопэ районым — **74**
Тэхутэмькьое районым — **12**
Теуцожэ районым — **1**
Шэуджэн районым — **12**
Хьапсхэм — **48**
Урысые Федерацием инэмыкы шьопьырхэм:

Краснодар краим — 7
Къалэу Москва — 1
Къэрэцхэ-Щэрджэс Республикэм — 1
Къэбэртхэ-Бэлыкъар Республикэм — 1
Тюмень хэкүм — 1.

Цыфхэм яфтытынгэхэр, япшэрыль-хэр, правэмклэ шапхэхэр, хэбзэгэ-уцугэм, федеральнэ, регион программ-хэм яположениеихэр икыоу зерамышлэхэр ары лофыгьомэ азыныкыо нахы-бэр кызыкклэтэджыштыгьэр.

Хэмыплэхэу тхылъ гори кьагъэ-нагъэл. Ахэмклэ Уполномоченнэми, ащ иаппарат иофышлэхэми упплэкунхэр зэхашагъэх, кьулыку гъэнфагъэхэм зафагъэзагъ, цыфхэм консультацие-хэр афызэхашагъэх, ялофхэр афызэ-хафыгъэх. Пстэумки заккыфэзыгъэза-гъэмэ процент **54-мэ** ялъэлэ афагъэ-цклагъ.

Ятлонэрэшлхьэр цыфым ифитыныгъэху ыкли ишъхафитыныгъэу аукъуагъэхэр зыпкэ игъэуцожыгъэнхэмклэ Уполномоченнэр зэраделагъэм фэгъэхыгъ. Блэкыгъэ илъэсын Уполномоченнэм кылулэгъэ тхылъхэм яа 8-рэ пэлчэ цыфхэм унэ къаратынымклэ яфитыныгъэхэу Урысые Федерацием и Конституцие иа 40-рэ статья кышчыдэлытагъэхэр зэраукъуагъэхэм фэгъэхыгъагъэх. Тхаусыхэ тхылъ **81-мэ** цыфхэм псэуплэ арагъэгъотынымклэ, шылэклэ амалэу ягъэр нахышлу шыгъэ-

нымклэ, унэ зэрэшэфышт ахыщэ ятыгъэ-
нымклэ, унэ-коммунальнэ фэлэ-фашлэхэр
афэгъэцэклэгъэнхэмклэ фитыныгъэу
ялэхэр зэраукъуагъэхэмклэ ямырэзэ-
ныгъэхэр квашыралотыкылштыгъэх.

Къалэу Мыекъуалгэрэ Мыекъопэ районырмэ ауж псэуплэхэм япхыгъэ тхьаусыхэ тхылъхэмклэ нахыбэу закьыфэзыгъэзагъэр Тэхьутэмыкбэе районым шыпсэухэрэр ары. 2013-рэ илгъэсым Кошхъэблэ, Красногвардейскэ районхэм мы лъэныкъомклэ «пэрытныгъэр» аубытыгъагъ.

2014-рэ ильэсэм Адыгэ Республикэм икхэралыгъо хабзэ икхулыкхуэхэм цыфы-хэр зыщыпсэушт унэхэр ягъэгъо-тыгъэнхэмклэ лфхтхэбзэ гъэнфагъэ-хэр зэрэхьагъэх, Уполномоченнэм ыпэрэ докладын игъоу шильэгъугъэхэм ащыш-хэр кыдыдалытагъэх.

Отчет кызыфашыгыз ильэсым Хэ-
гъэгү ззошхом ивтеран 39-мэ япсэуклэ
амалхэр нахышлу шыгъэнхэм пае
учетым агъэуцугъагъх. Хэгъэгү ззо-
шхом ивтеран 57-мэ унэ рашэфы-
нэу гъэрэкло федеральнэ бюджетым
кыхэкхыгъэ сомэ мин 49822,56-р а-
ратыгъ. Хэгъэгү ззошхом ивтеранху
2005-рэ ильэсым гътахэпэм и 1-м ыж
учетым уцугъэхэм ашыщэу нэбгырэ
718-мэ псэуклэ амалуэ ялэр нахышлу
хьугъэ. Ау Хэгъэгү ззошхом ивте-
ран 59-рэ джыри учетым зэрэхэт.

Мы лъэныкъомкIэ цыфхэм яфиты-ныгъэхэр аукъонхэр нахьыбэрэмкIэ кызыхэкIырэр федеральнэ, республикэ хэбзэгъэуцугъэхэм джыры loф адэшлэжыгъэн зэрфаер ары. Унэ арагъэгъотынымкIэ фитыныгъэу ялэхэр зыгъэцэкIэнхэ фаехэр къэлэ койхэм, къэлэ, къоджэ псэупIэхэм чыпIэ зыгъэлорышлэжынымкIэ якъулыкъухэр ары. Ау ахэм ащыщыбэмэ ахъцэ алэкIэлъп, ыпшъэкIэ щылэ бюджетхэм икъоу мылъку къафыхагъэкIырэн.

Унэ аратынымкӱлэ фитыныгӱэхӱу Уры-
сые Федерацием и Конституцие ия
40-рӱ статья шыгӱэнэфагӱэхэр бэрэ
аукӱох. **Анахӱу ар зыфӱгӱэхыгӱэр
социальнӱ наймӱм изӱзӱгӱыныгӱӱклӱ
зыщыпсӱуштхӱ унӱ зӱраратырӱ шы-
клӱр ары.**

Росстатим Адыгэ Республикэмклэ ичылпгъ куулыкыу кызэсэритыгъэмклэ, 2014-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м ехьулэу **ильэси 10-м ехьугъэу унэ чэзыуым унэгъо 3529-рэ хэтыгъ.**

Урьсые Федерацием псэуплэхэмклэ и Кодекс ия 2-рэ, ия 49-рэ, ия 57-рэ статьяхэм адиштэу чыплэ зыгэлоры-шлэжынымклэ кылыкыхэм псэолъэш-хэр унэшным клагэгүшулх, бюджет мылькур ыкй хабзэм кыдылгытэрэ нэмык! ахыщэр цыфхэм ящылэклэ амал-хэр нахышу шыггэным пэуагахыэ, муниципальнэ унэхэр социальнэ най-мом изээггыныггэк! цыфхэм ара-ты.

Ау муниципальнэ унэ нэклхэр зэрэшмылэхэм, муниципальнэ псэу-
лэхэр зерамыггэлсыхэрэм кяхэккэу
сабыибэ зэрис унагьохэм азыныкьо
нахыбэмэ зыщыпсэуштхэ унэ ара-
тын альэклэрэп. **Муниципальнэ об-**
разованиехэм ягъэцкэкэкэ-унэшъош,
ялыкэ кьулыкьухэм чыпкэ бюджет-
хэр агъэнафэхэ зыхьуклэ, гьот маклэ
зилэхэм унэ ятыгъэнымкклэ муници-
палитетхэм яхьардж пшэзырлэхэм
апэлухаштыр кьыдальытэрэп, хьар-
джхэм ястатя гэнэфагъэхэр чыпкэ
бюджетхэм ахагъэхьэрэп. 2005-рэ илгъэ-
сым шегъэжагъэв муниципалитетхэм

ащыщ горэми социальнэ наймэм изэ-
зэгъыныгъэкӀэ гъот макӀэ зилэхэм зы
фэтэр нэмыӀэми ащаратыгъэп.

Уполномоченнэм зыэрафигьэзагьэм тетэу Адыгэ Республикэм ипрокурори, районхэм япрокурорхэм и муниципальнэ образованияхэм япашэхэм тхылъхэу алаклагьэхьагьэхэм муниципальнэ унэм ишынкIэ чыплIэ бюджетхэм мылкыу кьашыдалытэн зэрэфаер арытыгь. Прокуратурэм зэрафигьэпытагьэм емылытыгьэу муниципалитет горэм ащ фэдэ мылкыу бюджетым кьышылдылтыгьагь. ПсэулIэ ягьэботыгьэнымкIэ цыфхэм яфитыныгьэхэр зэраукьоштыгьэу Iофхэр кьэнэжьыгьэх. Адыгэ Республикэм ипрокуратурэ цыфхэм яфитыныгьэхэр кьыгьэгьунэхэ зэрэшIоигьуагьэн зи кьыкIыгьэл.

Муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ» изакъу мыхэм къахымъубытэрэр. 2014 — 2017-рэ илъэсхэм социальнэ наймэм узэзэгъыныгъэкӀэ гъот макӀэ зилӀэхэм инэ ятыгъэным тегъэпсыхьэгъэ муниципальнэ программэу муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрацие 2013-рэ илъэсым шакӀогъум и 15-м ышӀыгъэ унашӀоу N 851-р зытетымкӀэ аухэсыгъэр Мыекъуапэ щаштагъ. А программэм къыдыхэлъытагъэу гъот амкӀэ зилӀэ унэгъуи **5-мӀэ** япсэукӀэ амалэр нахышӀу афашӀын ямурад.

Уполномоченнэм идокладхэу 2012-рэ, 2013-рэ ильсэхэм кышыгыгэхэм кэлэ койхэм, кээлэ, кьоджэ псэулэхэм ялпэхэм, Ассоциациеу «Адыгэ Республикэм имуниципальнэ образованиехэм я Совет» социальнэ наймэм иззэзгы-ныгэклэ унэ цыфыхэм ягьэгьотыгэ-ным епхыгээ лофыгьохэр зэрээшлуа-хыщт шыклэр агьээфэнэу, мы лъэны-кьомклэ кээралыгьом муниципальнэ образованиехэм лэпылэгьу кьартифым клэшакло фэхьунхэу игьоу шафилъэ-гьугьагьэхэр агьэцэклагьэхэн.

Къэралыгъом псэуплэхэр зэриты-
нэу зытефэрэ цыф куп зауэмэ зы-
щыпсэуштхэ унэхэр ягъэгъотыгъэнхэм
фэгъэхьыгъэ предложениеу Уполном-
оченнэм къыхыгъэм Адыгэ Респуб-
ликэм и Къэралыгъо Совет — Ха-
сэм кыдыригашти, **чыплэ зэлууплэ-
ныгъэхэм ахэлэжьагъэхэм, сэкъат-
ныгъэ зилэхэм, сабый сэкъатхэр зэрыс
унагъохэм унэ ятыгъэнымкIэ хэб-
зэгъэуцугъэм зэхъоклыныгъэхэр фашы-
нхэу Урысые Федерацием и Федеральнэ
ЗэлукIэ и Къэралыгъо Думэ и депу-
татхэм зафигъэзагъ.**

Уполномоченным Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм ыналэ зэратырырагъэдзгъэмклэ, 1995-рэ илъэсым щылэ мазэм и 12-м аштэгъэ Федеральнэ законзу N 5-р зытэтэу «Ветеранхэм яхыблагъ» зыфилорэм ия 16-рэ статья ия 1-рэ лахь ия 3-рэ пункт, 1995-рэ илъэсым шклогъум и 24-м аштэгъэ Федеральнэ законзу N 181-р зытэтэу «Сэкъатныгъэ зилэхэр Урысые Федерацием социальнэу къазэрэшаухъумэхэрэм ехыблагъ» зыфилорэм ия 17-рэ статья атэтэу чыплэ зэлуплэныгъэхэм ахэлэжыагъэхэу, сэкъатныгъэ зилэхэу, сабый сэкъатхэр зэрыс унагъохэу 2005-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м нэс унэ къаратынымклэ учетым уцугъэхэм федеральнэ милькуклэ унэ къафащэфын, ащ пае субсидие къафыхагъэклын фае.

Зигугъу къэтшлыгъэ купхэм ащыщэу
2005-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м

Цыфым ифитыныгъæхэмкӀæ Уполномоченнæу Адыгэ Республикæм щылæм 2014-рæ илъæсым Ӏофæу ышӀагъæм ехъылӀæгъæ доклад

ыуж учетым уцугъæхэм шьолъыр, чыплæ бюджетхэм ямылькукӀæ чэзыур къазы-нэсыкӀæ унæ къаратышт. Муниципальнæ унæ нæкӀ щылæ зыхъукӀæ, социальнæ наймæм иззæгъыныгъæ тетæу унæ къа-фыхагъæкӀышт.

Чыплæ зæпæуцужхэм ахæлæжъагъæ-хэр, сэкъатныгъæ зилæхэр, сабый сэкъат-хэр зæрыс унагъохэр учетым зыуцугъæ-хэм емылтыгъæу зæфæдæ фитыныгъæ-хэр ялæнхэм тегъæпсыхъæгъæ законо-проект заулæ Урысые Федерацием ишьолъырхэм якъæралыгъæ хабзæ иза-конодательнæ (ӀыкӀо) къулыкъухэм Къæ-ралыгъæ Думæм рахъылӀагъæ ахэм ахæп-лъæнхэм пае. Ау ащ фæдæ предложе-ниехэм Къæралыгъæ Думæм джыри къащыдырагъæштагъæу тӀæгъугъæп. Мыщ фæдæ ӀофыгъохэмкӀæ къæбархэр цыфым ифитыныгъæхэмкӀæ Урысые Федерацием и Уполномоченнæу Э. А. Памфило-вам ӀæкӀагъæхъагъæх.

Адыгэ Республикæм ӀофшӀæнымкӀæ ыкӀи социальнæ хæхъоныгъæмкӀæ и Ми-нистерствæ къызæритыгъæмкӀæ, 2015-рæ илъæсым щылæ мазэм и 1-м ехъулӀæу федеральнæ бюджетым имылькукӀæ унæ къызæратыштхэм яреестрæ нæбгырæ 300 хæтыгъ. Ащ щыцъæу нæбгырæ 42-р чыплæ зæпæуцужхэм ахæлæжъагъæх, нæбгыри 10-мæ ащ фæдæ зæпæуцужхэм сэкъат-ныгъæ ахæхъыгъæ, нæбгырæ 243-мæ сэкъатныгъæ ялагъ (сэкъатныгъæ зилæ кӀæлæ-цыкӀу 19-ри ахэм къахеуытæ).

2014-рæ илъæсым федеральнæ бюдже-тым къыхæкӀыгъæ сомæ мин 4367,16-кӀæ унæхэр къафæшæфыгъæх. Чыплæ зæпæ-уцужхэм ахæлæжъагъæх, сэкъатныгъæ зилæхæу 2005-рæ илъæсым щылæ ма-зэм и 1-м ыуж учетым уцугъæхэм яӀофыгъохэм афæгъæхыгъæу прокура-турæм, хæбзæ къулыкъухэм зафагъæ-зæу хъугъæ. Ау федеральнæ хæбзæгъæ-уцугъæр Ӏæуытыплæ къызыфашыгъæ ахэм джæуапхэр къаратыжыкх, мылькы зæря-мылæр тельхъæплæ ашылæ.

Урысые Федерацием ихæбзæгъæуцугъæ зызæхæфым, Урысые Федерацием и Конституционнæ Хъыкум иеплъыкӀæхæу 2009-рæ илъæсым шæкӀогъум и 10-м ашыгъæ унашъоу N 17-р зытетым щыгъæнæфагъæхэр къыдилъытæзæ, Упол-номоченнæр мыщ фæдæ зæфæхъысжыкх: 1995-рæ илъæсым щылæ мазэм и 12-м аштæгъæ Федеральнæ законæу N 5-р зытетæу «Ветеранхэм яхъылӀагъ» зы-филорæм ия 16-рæ статья ия 1-рæ Ӏахъ ия 3-рæ пункт, 1995-рæ илъæсым шæ-кӀогъум и 24-м аштæгъæ Федеральнæ законæу N 181-р зытетæу «Сэкъатныгъæ зилæхэр Урысые Федерацием социальнæу къышхъуымæгъæнхэм ехъылӀагъ» зы-филорæм ия 17-рæ статья Урысые Фе-дерацием и Конституции истатья за-улæмæ зæрадимыштæрæм къыфæкӀуагъ.

Ащ епхыгъæу чыплæ зæпæуцужхэм ахæлæжъагъæх, сэкъатныгъæ зилæхæу Уполномоченнæм иаппарат ятхъаусы-хæ тхылъ къылӀæкӀæзыгъæхъагъæхэм яфи-тыныгъæхэр къæухъуымæгъæнхэм пае хъы-кумхэм зафагъæзæнæу игъоу афалъæ-гъугъ.

Хъыкумхэм яунашъохэм ягъæцӀæн чыплæ зыгъæлорышӀæжынымкӀæ къулы-къухэм зырагъæуыкӀыхъæу бæрæ респуб-ликæм тыщырехъылӀæ. Бзыльфыгъæу М. итхъаусыхæ тхылъ зæритыгъæмкӀæ, Кош-хъæблæ район хъыкум 2011-рæ илъæ-сым шæкӀогъум и 18-м ышыгъæ унашъом диштæу муниципальнæ образованиеу «Кошхъæблæ район» иадминистра-ция чыплæ зæпæуцужхэм ахæлæжъæгъæ М-м иунагъоу чэзыу хæмытæу унæ

къыритын фæйгъæ. Хъыкум ыунашъоу зиштагъæм ыуж илъæситӀум ехъу теша-гъæми, Ӏофыр чыплæм икощыкӀыгъæгъæп.

Районым иадминистрация хъыкум ыунашъоу ыгъæцакӀæ шлоигъуагъ, ау Кошхъæблæ районым ит мыунакӀæхэм язы квадратнæ метрæ сомæ 15600-рæ уасæу зæрæфашыгъæм Ӏофыр къызæ-тыригъæуцугъæ.

Уполномоченнæм муниципальнæ об-разованиеу «Кошхъæблæ район» иадминистрация игъо фильæгъугъ хъы-кум ызыфигъæзæнæу, ащ иунашъоу зæ-рагъæцӀæжыкӀышт шыкӀæр зæблхъунæу, унæм изы квадратнæ метрæ уасæу фа-шырæм къыхагъæхъонæу елӀæулнæу. Сыда Ӏомæ, 2014-рæ илъæсым ия 3-рæ квартал Кошхъæблæ районымкӀæ унæм изы квад-ратнæ метрæ пае сомæ 19500-рæ аты-щтыгъ. Хъыкум ыунашъоу зæрагъæ-цӀæкӀæжыкӀышт шыкӀæр зæблхъуыгъæным зыщыкӀæлӀæулыхэрæ тхылъæу Кошхъæ-блæ район хъыкум ыӀæкӀагъæхъагъæм ихæплæн джыри макӀо.

А 1-рæ купым хæхъæрæ сэкъатныгъæ зилæ А-м Уполномоченнæм зыкъыфигъæ-загъ, Адыгэ Республикæм и Апшъæрæ хъыкум граждан ӀофхэмкӀæ иколлегие 2013-рæ илъæсым ыштæгъæ унашъор муниципальнæ образованиеу «Инæм къæлæ псæупӀæм» иадминистрация зæ-римыгъæцӀæкӀагъæмкӀæ ар тхъаусыхæщтыгъ. Хъыкум ыштæгъæ унашъом итыгъ муниципальнæ образованием иадмини-страция лӀæу тхылъкӀæ закъыфæз-гъæзагъæм ифитыныгъæхэр зыпкъ ри-гъæуцожыныхæ, сэкъатныгъæ зилæ А-р, я 5-рæ къатым щыпсæурæ, апæрæ къатым къырицхъыжыны, сэкъатныгъæ зилæу курæжыыем исым тегъæпсыхъæгъæ унæм икъæгъотынкӀæ ӀæпылӀæгъу зæрæфæхъун фаер. Ащ ыуж илъæсыным ехъу теша-гъæми, Адыгэ Республикæм и Апшъæ-рæ хъыкум иунашъоу, тельхъæплæ зæ-фæшъæфхэр ышӀыхæзæ, муниципаль-нæ образованием иадминистрация ыгъæ-цӀæкӀагъæп.

Муниципальнæ образованием ипæшæрæ муниципальнæ образованиеу «Инæм къæлæ псæупӀæм» инароднæ депутат-хэм я Советрæ хъыкум ыштæгъæ зæ-фæшъæфхэр ӀæкӀагъæхъæзæ, хъыкум ыунашъоу игъæцӀæн нæмыкӀæхэм зæ-ратырагъæкӀæшт амалхэм алъæхъх.

Ащ епхыгъæу Уполномоченнæм Тæхъ-тæмыкъое районым ипрокуратурæ зы-фигъæзагъ муниципальнæ образованием иадминистрация сэкъатныгъæ зилæм те-гъæпсыхъæгъæ программæмæрæ Адыгэ Республикæм и Апшъæрæ хъыкум иуна-шъорæ зыкӀымыгъæцакӀæхэрæ ыуплъæ-кӀунæу, джæщ фæдæу хъыкум ыунашъоу гъæцӀæгъæным пае бюджет мылькы икыхæгъæкӀын ехъылӀæгъæ Ӏофыгъом народнæ депутатхэм я Совет хигъæп-лъæнæу.

Отчет къызыфашыгъæ илъæсым Уполномоченнæм иеплъæгъу ригъæкӀы-гъæхæп **сэкъатныгъæ зилæхэр зæрыс унæгъо ныбжыкӀæхэм унæ ятыгъæ-ным епхыгъæ Ӏофыгъохэр**. Пшъæшъæ-жыы сэкъат зилæ Ц-м, Адыгэ Респуб-ликæм джыдæдæм шагъæцӀæрæ програм-мæу «Сэкъатныгъæ зилæхэр зæрыс унæгъо ныбжыкӀæхэм 2014 — 2018-рæ илъæс-хэм унæ ягъæгъотыгъæным, коммунальнæ фæло-фашӀæхэм атефæгъæ уасæр афæ-тыгъæным яхъылӀагъ» зыфилорæм къы-хиубытæхэрæм Уполномоченнæм зыкӀы-фагъæзагъ, япсæукӀæ нахъышлу хъунымкӀæ къаделæнæу елӀæулгъæх.

Уполномоченнæм иаппарат цыфхэм ятхъаусыхæ тхылъæу къалæкӀахъæхэрæм

захæплæм нафæ къызæрæхъуыгъæмкӀæ, унæ зæрацæфышт социальнæ ахъшæр унæгъо ныбжыкӀæхэм зæрацӀæкӀагъæхэрæ ШыкӀæу Урысые Федерацием и Пра-вительствæ 2010-рæ илъæсым тыгъæ-гъæзæм и 17-м ыштæгъæ унашъоу N 1050-р зытетæу «Гухæлъ гъæнæфагъæ зилæ федеральнæ программæу «ПсæупӀæ» зыфилорæм 2011 — 2015-рæ илъæсхэм ательытагъæм ехъылӀагъ» зыфилорæмкӀæ аухæсыгъæм тетæу апæрæ чэзыоу спис-кæм хагъахъæхэрæ 2005-рæ илъæсым гъæтхæпæм и 1-м нæс учетым уцугъæ-хæмрæ сабыиц ыкӀи ащ ехъу зилæ унæгъо ныбжыкӀæхæмрæ ары.

Сэкъатныгъæ зилæхэр зæрыс унæгъо ныбжыкӀæхэрæ унæ аратынæу зытефæ-хэрæм япискæ апæрæ чэзыоу хæгъæ-хъæгъæнхэр а ШыкӀæм къышхъæлӀæ-тагъæп.

Уполномоченнæм Урысые Федера-цием и Правительствæ и Тхъаматæу Д.А. Медведевым зыфигъæзи, унæ зæ-рацæфышт социальнæ ахъшæр унæгъо ныбжыкӀæхэм зæрацӀæкӀагъæхэрæ ШыкӀæу Урысые Федерацием и Правительствæ 2010-рæ илъæсым тыгъæгъæзæм и 17-м ыштæгъæ унашъоу N 1050-р зытетæу «Гухæлъ гъæнæфагъæ зилæ федеральнæ программæу «ПсæупӀæ» зыфилорæм 2011 — 2015-рæ илъæсхэм ательытагъæм ехъылӀагъ» зыфилорæмкӀæ аухæсыгъæм зæхъокӀыныгъæхэрæ фæшылъæнхэмкӀæ амалæу щылæхэрæ зæрагъæшӀæнæу пшъæ-рыл афишӀынæу елӀæулгъ. Ащ фæдæ зæхъокӀыныгъæхэрæ зыфæгъæхъыгъæштхэр унæгъо ныбжыкӀæхæу сэкъатныгъæ зилæхэр зæрысхэр ары.

Уполномоченнæм зызæрафигъæзагъæм ипæгъокӀæу Урысые Федерацием псæ-ольшылънымкӀæ ыкӀи унæ-коммуналь-нæ хъызмæтымкӀæ иминистрæ игуадзæу А. А. Плутник 2015-рæ илъæсым щылæ мазэм и 12-м ышыгъæ унашъоу N 24-АП/07-р зытетыр къылуӀагъ. ЗæхъокӀыныгъæхэрæ а ШыкӀæм фашӀынхэм пае Урысые Федерацием ишьолъыр-хэм якъæралыгъæ хабзæ икъулыкъу-хæри Ӏофым къыхæлæжъæнхæ зæрæфа-ер а тхылъым итыгъ.

Ащ епхыгъæу Уполномоченнæр цы-фым ифитыныгъæхэмкӀæ Урысые Фе-дерацием и Уполномоченнæу Э.А. Пам-филовам елӀæулгъæ кӀæцакӀо зыфæхъу-гъæхæ Ӏофым ипхырыщынкӀæ къаделæнæу.

Сабыибæ зæрыс унагъохэм унæ яты-гъæным ӀофыгъокӀæ 2013-рæ илъæ-сым Адыгэ Республикæм и Къæралыгъæ Совет — Хасæм Уполномоченнæм ипред-ложение къыдыригъæштагъ, сабыибæ зæ-рыс унагъохэм чыгъу Ӏахъхæу къафы-хагъæкӀыгъæхэм унæ зæрацагъæпсышт социальнæ ахъшæ къазæраратышт фе-деральнæ программæ къыхæхъыгъæным ыкӀи штæгъæным ӀофыгъокӀæ Урысые Федерацием и Правительствæ и Тхъа-матæу Д.А. Медведевым, Урысые Федерацием и Къæралыгъæ Думæ иде-путатхэм, Урысые Федерацием и Фе-деральнæ ЗæлуӀкӀæ ФедерациемкӀæ и Совет хæтхэм афæкӀорæ Джæпсалъæ ащ ыштагъ.

ФедерациемкӀæ Советым социальнæ политикæмкӀæ и Комитет и Тхъама-тæу В. В. Рязанскæм макъæ къызæри-гъæлуӀæгъæмкӀæ, унагъом фæгъæхъыгъæ по-литикæм иконцепция ипроекткӀæ щы-кӀагъæу альæгъуэхæмрæ предложениеу ялæхæмрæ зæфæхъысжыкӀæ зæхъум, Адыгэ Республикæм и Къæралыгъæ Совет — Хасæм идепутатхэм я Джæпсалъи Ко-митетым къыдилъытагъ.

Адыгэ Республикæм и Къæралыгъæ

Совет — Хасæм и Джæпсалъæу Уры-сые Федерацием и Правительствæ и Тхъаматæу Д.А. Медведевым фæкӀорæм хæплæнхэм фæшӀ Урысые Федераци-ем регион хæхъоныгъæмкӀæ и Мини-стерствæ ӀæкӀагъæхъагъ. Министерствæм псæупӀæхэм афæгъæхъыгъæ политикæмкӀæ ыкӀи унæ-коммунальнæ хъызмæтымкӀæ и Департамент идиректорæу В. В. Ан-троповам макъæ къызæригъæлуӀæжыгъæмкӀæ, сабыибæ зæрыс унагъохэм социальнæ ӀæпылӀæгъу тедзæ ямытыгъæми хъушт, ахэм арымырми ны (унæгъо) капиталри унæгъо ныбжыкӀæхэм унæ къызæра-цæфышт социальнæ ахъшæри алæкӀæхъæх.

Джæщ фæдæу Министерствæм къызæ-ритыгъæмкӀæ, Урысые Федерацием ишьо-лъыр заулæхэм сабыиц ыкӀи ащ ехъу зæрыс унагъохэм ящылӀæкӀæ нахъышлу шылъæным тегъæпсыхъæгъæ нæмыкӀ амал-хæри ащызæрахъæх. Гушылæм пае, Уры-сые Федерацием ишьолъыр ибюджет къыхæкӀыгъæ субсидиæмкӀæ Республи-кæу Татарстан, Новгородскæ, Тюмен-скæ, Брянскæ, Воронежскæ, Тверской, Ростов хæкухэм арыс унагъохæу сабы-ибæ зилæхэм япсæукӀæ амалхэр нахъышлу ашылæ. Ащ фæдæ унагъохæу Республи-кæу Темыр Осетием — Аланием, Бу-рятием, Чукотскæ автоном округым, Сахалин, Ульяновскæ, Тульскæ хæку-хэм арысхэм унæ зæрацæфышт зæтыгъо ахъшæ ӀæпылӀæгъу араты.

2014-рæ илъæсым тыгъæгъæзæм и 29-м аштæгъæ Федеральнæ законæу N 487-р зытетæу «Урысые Федерацием чыгу-хэмкӀæ и Кодекс ия 39.5-рæ статья зæхъокӀыныгъæ фæшылъæным ехъылӀагъ» зыфилорæм 2015-рæ илъæсым гъæтхæ-пæм и 1-м къышгъæжъагъæу кӀуачӀæ илæ хъугъæ. Ащ къызæрæщыдӀæлытагъæм-кӀæ, шьолъырхэм ялæшхъæтæтхэм са-быиц ыкӀи ащ ехъу зилæхэм япсæукӀæ нахъышлу шылъæным иамал тедзæхэр зæрахъанхæ, чыгу Ӏахъхэм ачылӀæкӀæ унæхэр къаратын алъæкӀышт.

2014-рæ илъæсым тыгъæгъæзæм и 29-м аштæгъæ Федеральнæ законæу N 487-р зытетым иположениехэр Адыгэ Республикæм шагъæцӀæнхэм тегъæп-сыхъагъæу **Адыгэ Республикæм ими-нистрæхэм я Кабинет** игъоу фæсæ-лъæгъу Урысые Федерацием инæмыкӀ шьолъыр заулæмæ афæдæу чыгу Ӏахъхэм ачылӀæкӀæ сабыиц ыкӀи ащ ехъу зæ-рыс унагъохэм зыщыпсæуштхæ унæ яты-гъæнымкӀæ амалæу щылæхэм ахæплæ-нæу.

Сабыибæ зæрыс унагъохæу Мыекъопæ районым щыпсæухæу Уполномоченнæм зыкӀыфæзыгъæзагъæхэм ятхъаусыхæ тхылъхэм захæплæхэм нафæ къызæ-рæхъуыгъæмкӀæ, чыплæ бюджетхэм мыль-коу арылӀыр зæрæмакӀæм къыхæкӀæу **унæгъо лужъухэм аратыгъæ чыгу Ӏахъ-хэм яинженер инфраструктурæ игъæ-псын епхыгъæ Ӏофыгъохэр къоджæ псæупӀæхэм къащæуцух.**

Адыгэ Республикæм икъæралыгъæ программæу «2014 — 2018-рæ илъæс-хэм унæхэр ягъæгъотыгъæнхэм ыкӀи коммунальнæ фæло-фашӀæхэр гъæцæ-кӀæгъæнхэм яхъылӀагъ» зыфилорæм ипод-программæу «Сабыиц ыкӀи ащ ехъу зилæ унагъохэм къаратыгъæ чыгу Ӏахъхэм яинженер инфраструктурæ гъæпсыгъæ-ныр» зыфилорæм Адыгэ Республикæм иминистрæхэм я Кабинет 2013-рæ илъæ-сым тыгъæгъæзæм и 6-м ышыгъæ унашъоу N 290-р зытетымкӀæ аухæсыгъæр рес-публикæм шагъæцакӀæ. А подпрограм-мæм сомæ мин 516267,97-рæ пæлухъащт. **(Джыри къыкӀæлӀæуыкӀышт).**

ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМКІЭ

Израиль адыгэхэм тыряклас

Адыгэу дунаим шыпсэурэмэ язэлылэсыклэ амалхэр нахь мэпытэх. Хэгъэгу 55-м ехъумэ арысхэу зэлы-клэх, яныдэльфыбзэ зэрагышлэ, яшэн-хабзэхэр, тарихыр кызызфауатэх. Мы мафэхэм Израиль кы-кыгытэ тильэкхэгъухэр тыхьаклэх.

ипашэу Натхьо Пшымафэ. — Кфар-Камэ и Адыгэ Хасэ итхьаматэ сыригуадз. Я 11-рэ классыр кызыухыгъэ еджэклэ 16, кыуаджэм шыщхэр тигъусэх.

Клэлэеджаклохэр апэрэу тиреспубликэ кыкыуагъэх. Адыгабзэр ашлэ. Цушхьэхэр, Натхьохэр, Лыпыйхэр, Лылуужухэр, Нэпсэхэр, Ацумыжхэр, Хьутыжхэр ахэтых. Афыпсыпэ, Инэм, Тэхьутэмыкыуае, Шынджые, Бжыхьэкъоежым, Краснодар, Пэнэхэс, фэшхьафхэм ачылагъэх, кыафалотагъэр агурихыгъ, кьоджэ шылакэм нахьышоу зыцагъэгъозагъ. Мыекыуапэ кэлэ дахэу алытэ.

Ацумыжэ Элен пшэшэ кьопцэ ищыгъ, ыльэгъурэр телефониклэ тыретхэ. Искусствэм, псэушхьэхэм кыкыуапчлэ. Лылуужу Ослый клэпакл, нэгъушоу кыгушылэ. Музейм шызэхихыгъэр Израиль зыкыжыклэ кыафилотэжышт.

Натхьо Нурихан бэшагъэу тинэлуас. ЦСКА-м футбол шешлэрэ Бибарс ян. Натхьо Светлана Мыекыуапэ щэпсэу. Зэунэкъошхэр зыкылагъэхэу якъбархэр кызызфауатэх. А уахтэм Натхьо Адамэ телефониклэ кыафитеуагъ, щэджагъом зыу-клэнхэу зезэгъыгъэх.

— Нэпсэумэ сыряпхьу, Натхьомэ сыряныс, — зэдэгущы-лэгъур лъегъэкыуатэ бзылфыгъэ ныбжыкыкы нэгъушлом. — Тхьаухьомэ нэлуасэ уафэсшы сшоигъу, ахэр тигъусэх, упчлэхэр ялэх...

Хьаклэхэр бысымхэм аготхэу нэпэеплэ сурэтхэр атырахыгъэх.

Зэлуکلэгъухэр

Адыгэ Республикэм культурэм-клэ иминистрэ игуадзэу Шъэуап-цэкьо Аминэт, Лъэпкы музейм идиректорэу Джыгунэ Фатимэ, нэмыкыхэри Израиль кыкыгъэхэм гушылэгъу афэхьугъэх. «Адыгэмэ ядышхэ клэныж» зыфилорэ тхы-лэу Тэу Аслъан кыдыгъэкы-гъэр хьаклэмэ шлухьафтын афи-шыгъ.

Клэлэеджаклохэм алъэгъурэр нахьышоу зэрагъэшлэным фэшл дискым тыратхагъэр маклэп.

«Ислъамыер» кыафэуджыгъ

Дунаим шызэлашлэрэ оредыло-кышъокло ансамблэу «Ислъамы-ем» Израиль кыкыгъэхэр лукла-гъэх, адыгэ оредхэм ядэлугъэх (художественнэ пашэр компози-торэу Нэхэе Аслъан).

— «Клэлэклэ зэхыхь». Тизэлу-клэгъу арэуштэу теджэ сшоигъу, — ело Натхьо Пшымафэ. — Ти-ныбжыкыкыхэм тырягъусэу нахьы-бэрэ тызэхьан фае. Ансамблэу «Налмэсыр» мыгъэ тикъуа-джэ шылагъ. «Ислъамыем» ти-гуапэу теплгыгъ. Тиadyгабзэ ду-наим зэрэщызэхэтхырем тегъэ-гушло.

Агъыржэнэкьо Саныет, Хьокло Сусанэ, Къумыкыу Шамсудинэ, нэмыкыхэм оредхэр кыауагъэх.

Тильэкхэгъухэр нэпэ Мыекыо-пэ районым шылаштых, Шэуджэн районыр зэрагъэлэгъун ямурад. Мыекыуапэ изыгъэпсэфыплэ парк, фэшхьафхэм хьаклэхэр тыгуасэ ачылагъэх.

Сурэтхэр зэхыхьэм кыщыте-тхыгъэх.

Хьаклэхэр Тэхьутэмыкыое райо-ным икыуаджэхэм ачылагъэх. Адыгэ Республикэм и Лъэпкы музей икыгъэлэгъонхэм ты-гуасэ яплыгъэх. Іэклыб хэгъ-гъухэм ачызэлашлэрэ археологэу Тэу Аслъанрэ Лъэпкы музейм

илофышлэу Шъэоцкыкы Фатимэ-рэ адыгэмэ ятарихь, шэн-хабзэ-хэм яхьылэгъэ кыгъэлэгъон-хэм кыатегушылагъэх.

— Зэклэ тлэгъурэр, зэхэт-хырэр тшлогъэшлэгъон, — игу-пшысэхэм ташегъэгъуазэ купым

ФИЗКУЛЬТУРНИКЫМ И МАФЭ ФЭГЪЭХЫГЪ

Зэнэкъокъухэр шыкыуагъэх

Физкультурникым и Мафэ фэгъэхыгъэ зэнэкъокъу-хэу Краснодар краим шыкыуагъэхэм Адыгэ Республи-кэм иныбжыкыкыхэр ахэлэжыагъэх. Къалэу Псыфабэ (Горячий Ключ) футболымклэ зэлуکلэгъухэр шызэха-щагъэх.

Адыгэ Республикэм футбо-лымклэ иклэлэцкыкы-ныбжыкыкы спорт еджаплэ зыщызыгъасэхэ-рэр Псыфабэ щешлагъэх. Трене-

рэу Пэунэжэ Азэмаат зипэщэ купым 2004-рэ илъэсым кыэ-хьугъэ клэлэхэр хэтых. Красно-дар, Новотитаровскэ, нэмыкыхэм

якомандэхэм 2003-рэ илъэсым кыэхьугъэхэр ащешлагъэх.

Адыгеим шыщ клэлэхэр Красно-дар икомандитлумэ 2:1-у ате-кыуагъэх. Гъэшлэгъоныр 0:1-у тшлуахызы, 2:1-у кызызрахы-гъэр ары. Новотитаровскэ ифут-болистхэр 5:3-у кыттекыуа-гъэх. Тифутболистмэ ящэнэрэ чыплэр кыыдахыгъ. Даниил Клыгыныр кыэлэпчъэлут анахь дэгъуклэ зэнэкъокъум щалы-тагъ. Фотис Кесидис — ухьу-

мэкло анахь дэгъу. Клэрэщэ Сул-тан гупчэм шешлэ, «Футболист анахь дэгъу» зыфилорэ шытхьу-цлэр кыфагъэшъошагъ. Адыге-им шыщ клэлишми шлухьафтынхэр кыафашыгъэх. Псыфабэ икоман-дэ апэрэ чыплэр фагъэшъошагъ. Краимрэ республикэмрэ язэ-пхыныгъэ спортым зэрэщыпы-тэрэр зэхэщаклохэм хагъэунэ-фыкыгъ.

**Нэклубгъор
зыгъэхъазыргъэр
ЕМТИЛЬ Нурбий.**

**Зэхэзыщагъэр
ыкыкыдэзы-
гъэклырэр:**

Адыгэ Республи-кэм лъэпкы Іофхэмклэ, Іэклыб кыэралхэм ащы-псэурэ тильэк-кыгъухэм адырялэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкыкыкыбар жьугъэм иамал-хэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

**Редакциер
зэдэшылэр:**

385000,
кы. Мыекыуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьафэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкыжы зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын Іофхэмклэ,
телерадиокытын-
хэмклэ ыкыкы зэлы-
Іэсыклэ амалхэмклэ
и Министерствэ
и Темуыр-Кавказ
чыплэ гъэоры-
шлал, зэраушыхьа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кы. Мыекыуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Зэклэмкы
пчыагъэр
3250**

**Индексхэр
52161
52162**

Зак. 830

Хэутыным
узшыкылэхэнэу шыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
Зыщыкылтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор
шхьафэм
ипшъэрылхэр
зыгъэцакылэрэр
редактор шхьафэм
иапэрэ гуадзэу

**Мэшлэкьо
Саид**

Редактор шхьафэм
игуадзэр —
пшъэдэкыжы
зыхьырэ
секретары
Хьурмэ Хьусен